תורה אור

וכל שאילו ביחיד נדחה, בציבור עבדי בטומאה, וכל מילתא דאיתא בציבור איתא ביחיד וכל מילתא דליתא בציבור ליתא ביחיד: ערילות דאי כוליה ציבור ערלים נינהו אמרינן להו קומו מהולו נפשייכו ועבידי פסחא, יחיד נמי אמרינן ליה קום מהול ועביד פסחא, ואי לא מהיל ועביד (א) ענוש כרת. טומאה דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו לא מדינן עלייהו אלא עבדי בטומאה, יחיד נמי פטור א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא והרי פסח שני דליתיה בציבור ואיתיה ביחיד? א"ל שאני התם דהא עבד ליה ציבורא בראשון מיתיבי יכול לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור ושלא היה בדרך רחוקה, ערל, וטמא שרץ, ושאר כל הטמאים מנין ת"ל והאיש מדקא מהדר אטמא שרץ קסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאי שוחטין וזורקין על טמא שרץ ל"ל לאהדורי עליה היינו טהור אלמא אע"ג דלא חזי (ב) חיובא עליה ואע"ג דליתיה בציבור איתיה ביחיד? אלא אמר רבא קסבר רבי אליעזר שוחטין וזורקין על טמא שרץ והוא הדין לטמא מת בשביעי שלו, הזאה למאי, לאכילה, *אכילת פסחים לא מעכבא א"ל רב אדא בר אבא לרבא א"כ נמצא פסח נשחט שלא לאוכליו? א"ל שלא לאוכליו: לחולה ולזקן דלא חזי אבל האי מיחזא חזי, תקוני הוא דלא מתקן: כלל אמר ר"ע וכו': *אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא *כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת, מילה שאי אפשר לעשותה מע"ש דוחה את השבת ואמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"ע, וצריכא: דאי אשמעינן גבי פסח התם *(דהוא מכשירי) מצוה לא דחו שבת משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לידחי ואי אשמעינן מילה התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחי, צריכא: **מתני'** אימתי מביא חגיגה עמו, בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט, ובזמן שהוא בא בשבת, במרובה, ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה. חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכבשים ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: **גמ'** מאי תנא דקתני חגיגה? תנא *הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת והכי קאמר אימתי מביאין עמו חגיגה בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט א"ר אשי שמע מינה *חגיגת ארבעה עשר

לאו

וכל שביחיד נדחה כו' · והכי פירושא היינו טעמא דר' אליעזר (ג) דלא רמיא חובא דפסח אטמא מת בשביעי שלו דהא לא חזי ואערל רמיא חובא ואע"ג דלא חזי, ומשום דלא דמיא מצות הזאה למצות מילה, דמצות הזאה כדי לעשות פסח לא רמיא אציבור שהרי מותרין לעשות בטומאה אע"פ שיכולין ליטהר דקסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזורקין על יחיד טמא שרץ שלא טבל ואף על פי שראוי לערב וכן על טמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח שראוי נמי לערב וטמא שרץ נקט משום דפלוגתא גביה הוא בפ' האשה (דף צ:) וכיון דקא סבר אין שוחטין וזורקין על היחיד אלא נדחה לשני על כרחיך ציבור עושין בטומאה אם ירצו דכל שביחיד נדחה ציבור עושין בטומאה דכתיב איש איש נדחה ואין ציבור נדחין אלמא לא רמיא מצות הזאה דפסח אציבור ומילתא דליתיה בציבור ליתיה ביחיד דמצות פסח יחד לכל ישראל נאמר אבל ערילות דלא נדחה אלא ציבור ולא הותרו לעשות פסח ערלים ואילו כולהו ציבור ערלים אמרי' להו קומו מהולו יחיד נמי אמרינן ליה בחול קום מהול, והזאה, דציבור (ד) לא אמרי' להו קומו אזו: **יחיד נמי** · לא רמיא חובה עלויה להזות, וכיון דלא רמיא עליה לא ניתנה שבת לדחות אזאה, אבל אי הוה סבירא ליה כמאן דאמר שוחטין וזורקין על טמא שרץ כיון דלא קרינא ביה איש נדחה' לא הוה קרינא נמי אין ציבור נידחין למישריינהו לעשות בטומאה אלא אמרינן להו קומו אזו ומדרמי' הזאה אציבור הוה רמיא נמי איחיד כדי להתירו באכילה ודחיא שבת: **אמר ליה** · התם האי דאיתיה ביחיד משום דעבוד ציבור בראשון הוא, ואי לא עבוד ציבור בראשון כגון רוב ציבור זבין דלא הותרה טומאת זיבה בציבור ומיעוטן טמאי מתים אין עושין לא את הראשון ולא את השני: **ערל וטמא שרץ ושאר.** הדומין לו כגון כל טמאי טומאת ערב שראויין ליתקן וכגון טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח: **מדקא מיהדר אטמא שרץ** · לאיתויי מקרא יתירא שמע מינה סבירא ליה להאי תנא אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ דאי סבירא ליה שוחטין וזורקין עליו למה לי לאהדורי עליה מקרא יתירא לחיוביה, ממילא הוא עומד בכרת שהרי הוא כטהור גמור שראוי לעשות פסחו על ידי שליח לשולחו בעזרה, דכי פטר קרא מכרת הנך דלא יכלו לעשות פסח, פטר, אלא ודאי אין שוחטין וזורקין עליו סבירא ליה ואפילו הכי מיחייב ליה כרת משום דיכול לטבול וליתקן משהגיע זמן שחיטה ואף על גב דציבור כי האי גוונא לא אמרינן להו זילו טבולו דכיון דיחיד נדחה, ציבור עבדי בטומאה: **אלא אמר רבא** · אי הוה סבירא ליה אין שוחטין דמעכבא ליה הזאתו משחיטת פסחו ודאי דחיא שבת לר' אליעזר אע"ג דליתא בציבור אלא קסבר שוחטין וזורקין הלכך הזאה למאי אתיא לאכילה דהא לא מיעכבא לה לשחיטה ולזריקה: **אכילת פסחים לא מיעכבא** והא דכתיב (שמות יב) איש לפי אכלו למצוה: **אם כן** · דטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת שוחטין וזורקין עליו ואע"פ שאין סופו להזות היום: **נמצא פסח זה נשחט שלא לאוכליו** · ותנן באידך פירקא (לעיל דף סא.) שחטו שלא לאוכליו פסול: ***כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לה לעשותה מערב שבת** · כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו: **ותנן נמי.** גבי מילה: **וצריכא** · לרב לאשמעינן הלכה כרבי עקיבא בתרווייהו: מילה שלש עשרה בריתות נאמרו בה באותה פרשה שנאמרה לאברהם (בראשית יז): **דליכא כרת** · לבו ביום אם ימול למחר: **מתני' אימתי מביאה עמו חגיגה** · בגמרא בעי מאי תנא לעיל דקתני חגיגה: **עמו.** עם הפסח בארבעה עשר בניסן כדיליף בגמרא: **בזמן שבא בחול ובטהרה** · דאף על גב דפסח דחי שבת וטומאה חגיגה לא דחיא *שבת: **ובמועט** · שהיה הפסח מועט לאכילת בני החבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהא פסח גמר שביעתן ותיחשב להן אכילה: **במרובה** · שהיתה חבורה מועטת ודי להם פסח לבדו: **מן הצאן ומן הבקר כו'** · מה שאין כן בפסח שאינו בא מן הבקר ולא מן הנקבות: **גמ' תנא הרכבתו כו'** · וקאמר נמי בהך סיפא אימתי מביאין כו' ואשמעינן דחגיגה נמי לא דחיא שבת אפילו שחיטה דילה:

על

אכילת פסחים לא מעכבא · פי' בכי האי גוונא שיש בידו לתקן עצמו ואינו מתקן לא מעכבא אבל בטמא גמור מעכבא דהוי דומיא דחולה וזקן ולא כפירוש הקונטרס דפי' דהא דכתיב איש לפי אכלו היינו למצוה דהא לעיל (דף סא.) אוקימנא ליה לעכב ומסיק בכילד צולין (דף עח:) מאיש לפי אכלו דבעי' גברא דחזי לאכילה: **האי** מיחזא חזי ותקוני הוא דלא איתקן · הקשה ריב"א א"כ אמאי אמר ר"א לעיל ערל שלא מל ענוש כרת הא מיחזא חזי אלא דלא איתקן וי"ל דשאני התם דמחוסר מעשה בגופו וחשבינן ליה שלא לאוכליו: **הלכה** כר"ע · הא דלא פריך הלכתא למשיחא מפורש [בפ' ד' מיתות *סנהדרין] (דף נא:): **וצריכא** דאי אשמעינן כו' · אדרב יהודה עביד צריכותא אמאי איצטריך למיפסק בתרווייהו כר"ע דאי אדר' עקיבא הוה ליה לאהדורי ההיא דפרק שתי הלחם (מנחות דף צו.) גבי חביתי כהן גדול דמסיק התם כלל א"ר עקיבא כו'*: **אבל** מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות אימא לידחי · תימה מה מועיל מה שנכרתו עליה י"ג בריתות הא איכא קרא באפי נפשיה למכשירין כדפי' לעיל ונראה לרשב"א לפרש דאי לאו דפסק רב יהודה כר"ע גבי מילה ה"א דסבירא ליה בכל מקום כר' אליעזר וגבי פסח דפסק כר"ע היינו להחמיר מדרבנן שלא יהו מכשירין דוחין שבת אבל גבי מילה דנכרתו עליה י"ג בריתות לא:

לאו

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ב מהלכות ק"פ הלכה ד:

כא ב מיי' פ"א מהל' ק"פ הלכה יח סמג עשין רכג:

כב ג מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ז סמג עשין כח טוש"ע א"ח סי' שלא סעיף ו וטוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ב:

כג ד מיי' פ"י מהל' ק"פ הלכה יג:

כד ה ו שם הלכה יג:

[ועי' מ"ש תוס' שבת קלג. ד"ה ותנן נמי ישוב על קושיא זו וכ"כ בזבחים דף מה. ד"ה הלכתא ועי' תוס' יומא יג. ד"ה הלכה]

[והמילתא דר"ע לא בעי לריבותא דאשמעינן בכל דוכתי מאי דאתי ביה כך כתבו תוס' במנחות שם ד"ה כלל וע"ע תוס' סנהדרין לו: ד"ה תנינא]

מסורת הש"ס

[לקמן עח:]

שבת דף קלג. מנחות עב. צו: יבמות דף יד. [שבת קל.]

[הוא דמכשירי כנ"ל]

[לעיל סס:]

[חגיגה ח.]

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא מהיל ועביד פיסחא ענוש כרת: (ב) שם אע"ג דלא חזיא רמיא חובה עליה: (ג) רש"י ד"ה וכל שביחיד וכו' דלא רמיא וכו': (ד) בא"ד והזאה דציבור לא:

◆

גליון הש"ס

מתני' ובזמן שהוא בא בשבת. עיין ע"ז דף ג' ע"א תוס' ד"ה יבא כלדד:

[עיין למשנה דלעיל דף סו.]

[עי' תי"ט ד"ה כחול]

◆

רבינו חננאל

על טמא שרץ וטמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב פסח כטמא שרץ הוא ואין שוחטין עליו וכל שהיחיד נדחה לפסח שני צבור עושה [בטומאה] שנאמר (במדבר ט' י') איש איש כי יהיה טמא לנפש כו' איש אם הוא טמא נדחה לפסח שני ואין צבור אם טמאין נדחין לפסח שני אלא עושין הראשון בטומאה ומילתא דאיתא בצבור איתיה ביחיד ודליתיה בצבור ליתיה נמי ביחיד ערלות דאיתיה בצבור דאלו כלהו ערלים אינון אמרי' להו קומו מהולו נפשייכו ועבידי' פסח יחיד נמי אמרי' ליה קום מהול ועביד פסח ואי לא עביד ענוש כרת טומאה דליתא בצבור דאי צבור טמאין אינון לא אמרינן להו קומו מזו עלייכו וטבולו ועבידו פסח אלא עבדי בטומאה יחיד נמי לא אמרי' ליה קום טבול ולא מדינן עליה כי לא טביל ולא עביד לא מיחייב כרת: איני דכל מילתא דליתא בצבור ליתא ביחיד והרי פסח שני דאין בצבור פסח שני ואיתיה ביחיד ופריק רבא מאי טעמא עביד יחיד פסח שני משום דעבוד צבור בראשון ולא עבד בהדייהו *צבור מאי איכא למימר הכי: מיתיבי יכול לא יהא ענוש כרת אם לא עשה פסח אלא טהור ומי שלא היה בדרך רחוקה דמפרש בהו קרא בהדיא ערל וטמא שרץ ושאר טמאין מנין ת"ל והאיש מדהדר ליה למכתב והטהור שלא היה בדרך רחוקה וחדל לעשות הפסח ונכרתה וכתב והאיש ש"מ אפילו טמאים דאפשר להו לתקוני נפשייהו ולא מתקני ועבדי ענושין כרת. ודייקינן מדקתני וטמא שרץ ענוש כרת שמעינן מינה דסבר אין שוחטין עליו ומדרבי ליה לטמא שרץ *). דקתני

---

* והג"ה אבל בגמ' דאי כולה ציבורא טמאין לא מדינן עלייהו מי איכא למימר הכי] *) נראה שחסר כאן